

ETNOMADANIY KOMPETENTSIYA VA SAN'AT TA'LIMI BILAN BOG'LIQ TADQIQOTLAR VA NAZARIYALAR TAHLILI

Suyarov Nodirjon Taxirovich

Namangan davlat pedagogika instituti dotsenti (PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqolada san'at ta'limi sohasidagi etnik-madaniy kompetentsiya bilan bog'liq bo'lgan tadqiqot va nazariya har tomonlama tahlil qilinadi. Turli madaniyatlarga mansub shaxslarni tushunish, qadrlash va ular bilan samarali munosabatda bo'lish qobiliyatini o'z ichiga olgan etnomadaniy kompetentsiya zamonaviy ta'lim amaliyotining muhim tarkibiy qismi sifatida tobora ko'proq e'tirof etilmoqda. Etnik-madaniy kompetensiyaning badiiy ta'limga integratsiyalashuvi nafaqat o'quvchilarning badiiy mahoratini oshiradi, balki ularning madaniy ongliligi va sezgirligini ham oshiradi. Maqolada san'at ta'limida etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishni o'rganuvchi asosiy nazariy asoslar va tadqiqot tadqiqotlari ko'rib chiqiladi, tasviriy san'at sinfiga ko'p madaniyatli istiqbollarni kiritishning afzalliklari va muammolari ko'rib chiqiladi. Ushbu tahlil orqali maqola inklyuziv ta'lim muhitini shakllantirish va talabalarga turli xil madaniy ifodalar bilan shug'ullanish ko'nikmalarini berishda san'at o'qituvchilarining rolini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Etnomadaniy kompetentsiya, madaniy xilma-xillik, tadqiqot tahlili, pedagogika, multikulturalizm, tasviriy san'at, o'qitish strategiyalari.

АНАЛИЗ ИССЛЕДОВАНИЙ И ТЕОРИЙ, СВЯЗАННЫХ С ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТЬЮ И ХУДОЖЕСТВЕННЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ

Суяров Нодиржон Тахирович

*Доцент Наманганского государственного педагогического
института (PhD)*

Аннотация. В этой статье представлен всесторонний обзор исследований и теории, связанных с этнокультурной компетентностью в художественном образовании. Этнокультурная компетентность, включающая в себя способность понимать, ценить и эффективно взаимодействовать с представителями разных культур, все чаще признается важным компонентом современной образовательной практики. Интеграция этнокультурной компетентности в художественное образование не только повышает художественные способности учащихся, но и повышает их культурную осведомленность и чувствительность. В статье рассматриваются ключевые теоретические основы и исследования, посвященные развитию этнокультурной компетентности в художественном образовании, а также преимущества и проблемы включения мультикультурных перспектив в классы изобразительного искусства. Благодаря этому анализу в статье

подчеркивается роль преподавателей искусств в создании инклюзивной среды обучения и обучении учащихся навыкам взаимодействия с различными проявлениями культуры.

Ключевые слова: Этнокультурная компетентность, художественное образование, культурное разнообразие, исследовательский анализ, межкультурная коммуникация, педагогика, мультикультурализм, изобразительное искусство, стратегии обучения.

AN ANALYSIS OF RESEARCH AND THEORIES RELATED TO ETHNOCULTURAL COMPETENCE AND ART EDUCATION

Suyarov Nodirjon Takhirovish

Namangan State Pedagogical Institute Associate Professor (PhD)

Annotation. This article provides a comprehensive review of research and theory related to ethnocultural competence in art education. Ethnocultural competence, which includes the ability to understand, appreciate, and interact effectively with individuals from different cultures, is increasingly recognized as an important component of modern educational practice. The integration of ethno-cultural competence into art education not only increases students' artistic skills, but also increases their cultural awareness and sensitivity. The article reviews key theoretical frameworks and research studies examining the development of ethnocultural competence in art education, examining the benefits and challenges of incorporating multicultural perspectives into the visual arts classroom. Through this analysis, the article highlights the role of art educators in creating an inclusive learning environment and equipping students with the skills to engage with diverse cultural expressions.

Keywords: Ethnocultural competence, art education, cultural diversity, research analysis, intercultural communication, pedagogy, multiculturalism, visual arts, teaching strategies.

KIRISH

Jamiyatlar ko'p madaniyatli va o'zaro bog'liq bo'lib borishi bilan ta'limda etnikmadaniy kompetentsiyani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Badiiy ta'limda bu kompetentsiya ayniqsa dolzarbdir, chunki san'at madaniy o'ziga xoslikni ifodalash va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirish uchun kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Badiiy ta'limdagi etnik-madaniy kompetentsiya o'qituvchilar va o'quvchilarning san'at yaratilgan va tajribaga ega bo'lgan turli xil madaniy kontekstlarni boshqarish va baholash qobiliyatini o'z ichiga oladi.[1] Ushbu maqolada san'at ta'limidagi etnik-madaniy kompetentsiya bilan bog'liq asosiy tadqiqot va nazariy asoslar tahlil qilinadi, san'at o'qituvchilari o'z o'quvchilarida bu

ko'nikmani qanday rivojlantirishi mumkinligi va bunda ular duch kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar o'rganiladi.

Etnomadaniy kompetensiya deganda turli xil madaniy muhitdagi odamlar bilan samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlar tushuniladi. Bu o'z madaniy o'ziga xosligi va tarafkashliklarini tushunishni, shuningdek, boshqalarning madaniy amaliyotlari, e'tiqodlari va qadriyatlarini qadrlashni o'z ichiga oladi. Ta'lim kontekstida etnik-madaniy kompetentsiya o'qituvchilarga turli madaniy kelib chiqishi o'quvchilari o'zlarini qadrli va hurmatli his qiladigan inklyuziv ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi.[2]

Badiiy ta'limda etnik-madaniy kompetentsiya o'quvchilarga dunyoning turli mamlakatlaridagi badiiy an'analarni o'rganish, turli madaniy nuqtai nazarlarni qadrlash va o'zlarining madaniy o'ziga xosliklarini san'at orqali ifoda etish imkonini beradi. San'at o'qituvchilari uchun bu badiiy ifodani shakllantirishda madaniyatning rolini tan olish va bu xabardorlikdan o'z ta'lim amaliyotlarini boshqarish uchun foydalanishni o'z ichiga oladi.

Etnik-madaniy kompetentsiyani badiiy ta'limga integratsiyalashuviga yo'naltirish uchun bir qancha nazariy asoslar ishlab chiqilgan. Ushbu ramkalar o'qituvchilarga sinfdagi madaniy xilma-xillikni tushunish va boshqarish uchun vositalarni taqdim etadi:

1. Ko'p madaniyatli ta'lim nazariyasi. Ko'p madaniyatli ta'lim nazariyasi o'quv dasturiga turli xil madaniy istiqbollarni kiritish muhimligini ta'kidlaydi.[3] Badiiy ta'limda bu nazariya o'quvchilarni turli madaniyatlarning keng doiradagi badiiy an'analari va amaliyotlari bilan tanishtirishni taklif qiladi. Maqsad - turli etnik guruhlarining san'at sohasiga qo'shgan hissasini ta'kidlash orqali madaniy xabardorlik va sezgirlikni oshirish. Ko'p madaniyatli mazmunni san'at o'quv dasturiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga madaniy xilma-xillikni chuqurroq tushunishga yordam berishlari va turli badiiy ifodalarni qadrlashni rivojlantirishlari mumkin.

2. Madaniyatga javob beruvchi pedagogika. Madaniy jihatdan sezgir pedagogika - bu o'quv dasturini talabalarning madaniy kelib chiqishi va tajribasi bilan bog'lashga intiladigan o'qitish usuli. Badiiy ta'lim kontekstida bu o'quvchilarga

badiiy ifoda orqali o'z madaniy merosini o'rganish imkoniyatini yaratish, shuningdek, tengdoshlari ijodini shakllantiruvchi madaniy ta'sirlarni o'rganishni anglatadi. Sinfdagi madaniy xilma-xillikni tan olish va nishonlash orqali madaniy jihatdan sezgir pedagogika o'quvchilarga mavzuga ko'proq bog'lanishga yordam beradi va yanada inklyuziv o'quv muhitini targ'ib qiladi.

3. Madaniyatlararo muloqot nazariyasi. Madaniyatlararo muloqot nazariyasi asosiy e'tiborni turli madaniyatlarga mansub shaxslar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga qaratadi.[4] Badiiy ta'limda bu nazariya turli madaniyatlarga mansub talabalar o'rtasida muloqot va hamkorlikni rivojlantirish uchun qo'llanilishi mumkin. O'zlarining badiiy an'analari haqida suhbatlar o'tkazish orqali talabalar bir-biridan o'rganishlari va madaniy chegaralar bo'ylab muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishlari mumkin.[5] Ushbu nazariya, shuningdek, madaniyatlararo o'zaro ta'sirlarda empatiya va faol tinglash muhimligini ta'kidlaydi, bu ko'nikmalar ham talabalar, ham o'qituvchilar uchun hurmatli va inklyuziv sinf muhitini yaratishda juda muhimdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Badiiy ta'limda etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazildi. Ushbu tadqiqotlar tasviriy san'at sinfiga ko'p madaniyatli istiqbollarni kiritishning afzalliklari va bunda o'qituvchilar duch kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni ta'kidlaydi.

1. Badiiy ta'limda etnomadaniy kompetensiyaning afzalliklari. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, badiiy ta'limda etnik-madaniy kompetentsiyaning integratsiyasi talabalar va o'qituvchilar uchun bir qator afzalliklarni beradi:

Madaniy xabardorlikni oshirish: Turli xil badiiy an'analarga duch kelgan talabalar turli madaniyatlar haqida ko'proq xabardorlik va hurmatni rivojlantiradilar. Bu ularga o'z shaxsiyatini va atrofidagi dunyoni shakllantiradigan madaniy ta'sirlarni qadrlashga yordam beradi.

Ijodiy ifoda: Etnomadaniy kompetentsiya talabalarni o'zlarining madaniy kelib chiqishini o'rganishga va san'at orqali o'z shaxsiyatlarini ifoda etishga undaydi. Bu yanada mazmunli va shaxsiy badiiy ijodga olib kelishi mumkin, chunki talabalar o'zlarining madaniy tajribalaridan ilhom olishadi.

Tanqidiy fikrlash qobiliyatlari: Talabalardan san'atni turli madaniy nuqtai nazardan tahlil qilish va sharhlash so'ralganda, ular tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar.[6] Ular madaniy taxminlarga shubha qilishni, muqobil qarashlarni ko'rib chiqishni va madaniy o'zaro munosabatlarning murakkabligini tan olishni o'rganadilar.

Ijtimoiy hamjihatlik: Sinfda madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish orqali badiiy ta'lim ijtimoiy hamjihatlikka yordam beradi. Talabalar turli madaniyatlarga mansub tengdoshlari bilan hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadilar, bu esa noto'g'ri qarashlarni kamaytiradi va o'zaro tushunishga yordam beradi.[7]

2. Etnomadaniy kompetentsiyani rivojlantirishdagi muammolar. Ko'pgina afzalliklarga qaramay, etnik-madaniy kompetentsiyani badiiy ta'limga kiritish bilan bog'liq muammolar ham mavjud:

O'qituvchining tayyorgarligi: Ko'pgina san'at o'qituvchilari etnik-madaniy malakani samarali o'rgatish uchun zarur bo'lgan tayyorgarlik yoki tajribaga ega bo'lmasligi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar ko'pincha sinfdagi madaniy xilma-xillikka, ayniqsa g'arbdan tashqari badiiy an'analarni o'z ichiga olgan holda, o'zlarini tayyor emas his qilishadi.

Madaniy tarafkashlik: Yana bir qiyinchilik - o'quv dasturida madaniy tarafkashlikning mavjudligi. Ko'p hollarda badiiy ta'lim tarixan G'arb san'at an'analarga e'tibor qaratgan, G'arbdan tashqari madaniyatlarga esa cheklangan e'tibor berilgan. Bu turli xil kelib chiqishi talabalarni cheklashi va madaniy stereotiplarni davom ettirishi mumkin.

Resurs cheklovlari: Etnik-madaniy jihatdan malakali o'quv dasturini amalga oshirish turli badiiy materiallardan foydalanish va o'qituvchilar uchun treninglar kabi qo'shimcha resurslarni talab qilishi mumkin. Ba'zi hollarda maktablarda ushbu o'zgarishlarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag' yoki yordam yetishmasligi mumkin.

MUHOKAMA

Badiiy ta'limdagi muammolarni hal qilish va etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uchun bir nechta strategiyalardan foydalanish mumkin:

O'quv dasturlarini diversifikatsiya qilish. Etnomadaniy kompetentsiyani rivojlantirishning eng samarali usullaridan biri bu san'at o'quv dasturini diversifikatsiya qilishdir. Bu turli madaniyatlarning badiiy an'alarini o'z ichiga oladi va o'quvchilarning keng ko'lamli nuqtai nazarga ega bo'lishini ta'minlaydi. San'at o'qituvchilari, shuningdek, o'quvchilarni o'zlarining madaniy kelib chiqishini o'rganishga undashlari va ulardan san'at asarlari uchun ilhom manbai sifatida foydalanishlari kerak.[8]

O'qituvchilarning malakasini oshirish. San'at o'qituvchilari uchun kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini ta'minlash etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uchun juda muhimdir. Bu madaniy sezgirlik bo'yicha seminarlar, g'arbdan tashqari san'at an'analari bo'yicha treninglar va ko'p madaniyatli tarkibni sinfga integratsiya qilish uchun resurslarni o'z ichiga olishi mumkin. O'qituvchilarni kerakli bilim va ko'nikmalar bilan jihozlash orqali maktablar san'at o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni samarali hal qilishga tayyor bo'lishini ta'minlashi mumkin.

NATIJA

Hamkorlik loyihalari va madaniyatlararo muloqot. Turli madaniyatlarga mansub talabalarni o'z ichiga olgan hamkorlikdagi badiiy loyihalarni rag'batlantirish madaniyatlararo muloqot va tushunishni rivojlantirishi mumkin. Ushbu loyihalar talabalarga bir-biridan o'rganish va ularning badiiy ishlarini shakllantiradigan turli xil madaniy ta'sirlarni qadrlash imkoniyatini berishi mumkin.

XULOSA

Etnomadaniy kompetentsiya badiiy ta'lim sohasida ham talabalar, ham o'qituvchilar uchun muhim mahoratdir. Madaniy xilma-xillikni tushunish va qadrlash orqali talabalar o'zlarining meroslari bilan chuqurroq aloqani rivojlantirishlari mumkin, shu bilan birga boshqalarning madaniy ifodalarini hurmat qilish va ularga munosabatda bo'lishni o'rganishadi. Tadqiqot va nazariyaning ushbu tahlili etnik-madaniy kompetentsiyani badiiy ta'limga integratsiyalash muhimligini ta'kidlaydi va ushbu yondashuv bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish strategiyalarini taklif qiladi. San'at o'qituvchilari

multikulturalizmni qabul qilishda davom etar ekan, ular inklyuziv va madaniy jihatdan xabardor o'quv muhitini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Stefanenko T. G., Kupavskaya A. S. Ethno-cultural competence as a component of competence in communication //Psychology in Russia: State of the Art. – 2010. – T. 3. – C. 550-564.
2. Almazova N., Baranova T., Khalyapina L. Development of students' polycultural and ethnocultural competences in the system of language education as a demand of globalizing world //The International Conference Going Global through Social Sciences and Humanities. – Cham : Springer International Publishing, 2019. – C. 145-156.
3. Kuzmina E. K., Danilova O. A. The development of ethno-cultural competence of the students in non-language high school //The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication–TOJDAC.–2016.–July Special Edition. – 2016. – C. 1027-1031.
4. Taxirovich S. N. et al. BADIY TASVIR VOSITALARIDA METONIMIYANING LINGVISTIK TAVSIFI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 34. – №. 3. – C. 42-45.
5. Toxirovich S. N. VISUAL ARTS TEACHING METHODOLOGY AND PROBLEMS AND SOLUTIONS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 5. – C. 569-571.
6. Taxirovich S. N. BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA ETNOMADANIY KOMPYETYENSIYANI MILLIY-HUDUDIIY MATYERIALLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH.
7. Takhirovich S. N. USE OF THE REGIONAL COMPONENT IN FINE ARTS CLASSES 5-7 //Archive of Conferences. – 2021. – C. 1-3.
8. Wang Y. W., Hogge I., Sahai N. One size does not fit all: Ethnocultural empathy and everyday multicultural competencies //The Counseling Psychologist. – 2016. – T. 44. – №. 2. – C. 205-215.
9. Baowen L. The concept of student ethnocultural competence //Educological discourse. – 2022. – №. 3-4 (38-39). – C. 93-106.